

Chet tillarni o`qitish nazariyasi va uning maqsadi
Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna¹, Qayumova Mohinur Murodullayevna²,
Mardanova Mohira Davron qizi³

¹Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, ²Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, ³Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

e-mail address: m.sobirjonova11@gmail.com,
mohinurqayumova2606@gmail.com,
mardanovamohira02@gmail.com

The theory of teaching foreign languages and its purpose
Sobirjonova Mukhlisa Sobirjonova¹, Qayumova Mohinur Murodullayevna²,
Mardanova Mohira Davron qizi³

¹Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy, ²Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy

e-mail address: m.sobirjonova11@gmail.com
mohinurqayumova2606@gmail.com
mardanovamohira02@gmail.com

Теория обучения иностранным языкам и ее цель
Собиржонова Мухлиса Собиржонова¹, Каюмова Мохинур Муроудуллаевна²,
Марданова Махира Даврон девушка³

¹Деновский предпринимательско-педагогический институт, ²Деновский предпринимательско-педагогический институт, ³Деновский предпринимательско-педагогический институт

Адрес электронной почты: m.sobirjonova11@gmail.com
mohinurqayumova2606@gmail.com
mardanovamohira02@gmail.com

Annotatsiya: “Chet tillarni o`qitish metodikasi” kursida bo`lajak o`qituvchi ushbu fanni o`qitish metodini o`rganishi mumkin. Uslubiy tamoyilga ko`ra, maktablarda chet tili darslari tartibsiz va tasodifiy bo`lmagan holda tizimlashtirilib, oddiydan murakkabgacha o`tiladi. O`qituvchi chet tili darsini o`qitish metodidan to`g`ri foydalanish orqaligina darsni to`g`ri tashkil qilishi mumkin. “Chet tilini o`qitish metodikasi” maktablarda o`tiladigan chet tili darslarining ta`lim me`yorlarini,

o'quvchilarga darsda va darsdan tashqari materiallarni qanday o'tkazishni belgilab beradi, chet tilidan dars beradigan bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy jihatdan tayyorlaydi.

Abstract: In the course "Methodology of teaching foreign languages", a future teacher can learn the method of teaching this subject. According to the methodical principle, foreign language lessons in schools are organized without being random and random, and go from simple to complex. A teacher can organize a lesson correctly only by using the method of teaching a foreign language lesson correctly. "Methodology of foreign language teaching" determines the educational standards of foreign language classes held in schools, how to transfer materials to students in class and outside of class, prepares future foreign language teachers professionally.

Аннотация: В курсе «Методика обучения иностранным языкам» будущий учитель может освоить методику преподавания данного предмета. По методическому принципу уроки иностранного языка в школах организуются без хаотичности и случайности, а идут от простого к сложному. Учитель может правильно организовать урок, только правильно используя методику преподавания иностранного языка. «Методика обучения иностранному языку» определяет образовательные стандарты проведения занятий по иностранному языку в школах, способы предоставления учащимся аудиторных и внеаудиторных материалов, профессионально готовит будущих учителей иностранных языков.

Kalit so'zlar: metod, chet tillarini o'qitish, ilmiy uslubiy adabiyotlar, Interpretatsiya, individual usul, Xronometrik tahlilni o'tkazish, Osilografik tahlil.

Key words: method, teaching foreign languages, scientific methodical literature, Interpretation, individual method, Chronometric analysis, Oscillography analysis.

Ключевые слова: метод, обучение иностранным языкам, научно-методическая литература, устный перевод, индивидуальный метод, хронометрический анализ, осциллографический анализ.

Kirish (introduction)

Chet tillarni o'qitish nazariyasi va uning maqsadi

Chet tilini o'qitish metodikasi – o'qitishning maqsadi, mazmuni, metod va vositalarini o'rganuvchi fan bo'lib, chet tilini o'qitishga oid adabiyotlardan foydalangan holda talabalarga bilim berish va o'qitishning yagona yo'lidir.

Aslida metod nima?

Tizimli ta'limning tamal toshi bo'lgan metod lug'atda "maqsadga erishish uchun qo'llanilgan yo'l, usul, tizim, tartib, siyosat" va "bir maqsadni amalga oshirish uchun reja asosida olib boriladigan, fanda ma'lum bir natijaga erishish" degan ma'nolarni anglatadi. Metodologiya yangi fan bo'lsa-da, uning rivojlanish jarayoni jadal rivojlanib borayotganini ko'rishimiz mumkin. Uslubiy kontseptsiya evolyutsiyasida barcha chet tillarini o'qitish usuli yoki ma'lum bir chet tilini o'qitish usulini hisobga oladigan tendentsiyalar mavjud.

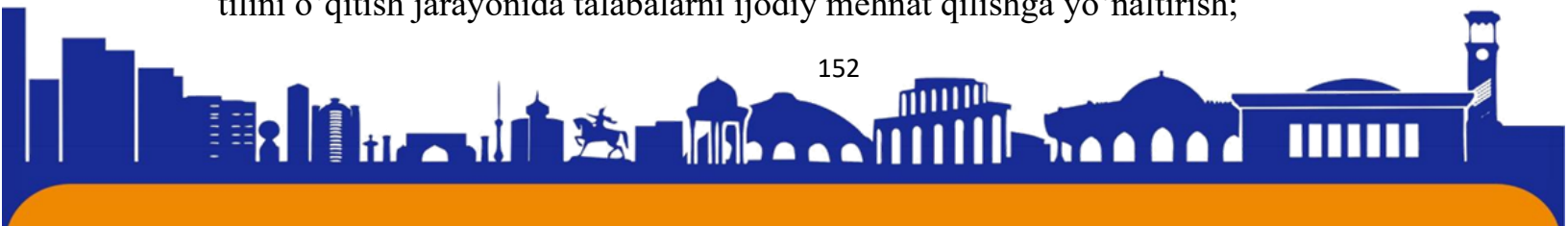
Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash hozirgi kunda juda muhim. Zero, o'qituvchi o'z fanini nazariy va amaliy jihatdan puxta o'zlashtirgandagina yuqori saviyali professional o'qituvchi bo'la oladi.

"Chet tillarni o'qitish metodikasi" kursida bo'lajak o'qituvchi ushbu fanni o'qitish metodini o'rganishi mumkin. Uslubiy tamoyilga ko'ra, maktablarda chet tili darslari tartibsiz va tasodifiy bo'lmagan holda tizimlashtirilib, oddiydan murakkabgacha o'tiladi. O'qituvchi chet tili darsini o'qitish metodidan to'g'ri foydalanish orqaligina darsni to'g'ri tashkil qilishi mumkin. "Chet tilini o'qitish metodikasi" maktablarda o'tiladigan chet tili darslarining ta'lim me'yorlarini, o'quvchilarga darsda va darsdan tashqari materiallarni qanday o'tkazishni belgilab beradi, chet tilidan dars beradigan bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy jihatdan tayyorlaydi.

Chet tili maktablarda tegishli darajada o'qitilishi va bugungi jamiyat talablariga javob berishi uchun bo'lajak o'qituvchi "Chet tillarni o'qitish metodikasi" fanining nazariy kursini juda yaxshi o'zlashtirishi zarur.

Shuningdek, talaba o'z bilimidan pedagogik amaliyot jarayonida, diplom yoki kurs ishlarini bajarishda, maktab hayotida yuzaga keladigan turli qiyinchiliklarni yengib o'tishda foydalana olishi zarur. Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlashda "Chet tillarni o'qitish metodikasi" nazariy kursi asosiy o'rinni egallaydi. Har bir fanning o'z maqsadi bo'lganidek, "Chet tillarni o'qitish metodikasi" kursining ham bir qancha maqsadlari bor. Ular quyidagilar:

1. Maktabda chet tilini o'qitishning asosiy xususiyatlarini ochib berish va o'quvchilarni nazariy bilimlarini amaliyotda duch keladigan muammolarni hal qilishda qo'llashga o'rgatish;
2. Talabalarni mamlakatimizda va xorijda xorijiy tillarni o'qitishning asosiy yo'nalishlari bilan tanishtirish;
3. Metodikani fan sifatida ko'rib, uning qismlarini o'rgatish. Shuningdek, chet tilini o'qitish jarayonida talabalarni ijodiy mehnat qilishga yo'naltirish;

4. Talabalarni ilg'or o'qituvchilarning tajribalari va pedagogik ishlari bilan tanishtirish va amaliyot davomida o'sha tajribalardan foydalanishni o'rgatish;

5. Seminar va amaliy mashg'ulotlarda maktab ishida va chet tilidan dars berishda o'qituvchi uchun zarur bo'lgan malakalarni talabalarga o'rgatish;

6. Bo'lajak o'qituvchini ilmiy uslubiy adabiyotlarni o'qishga, ular bilan hamqadam bo'lishga o'rgatish. Ularning kasbiy saviyasini, bilimni oshirish uchun tinmay mehnat qilishga tarbiyalash;

Bu muammolarni hal etish bilan birga, hozirgi talablar asosida chet tillarini o'rgatuvchi yuqori saviyali o'qituvchilarni tayyorlashimiz mumkin.

"Metodologiya" so'zi asosan uchta ma'noga ega:

1. Oliy va o'rta maktablarda nazariy kurs yoki o'quv fani sifatida qaraladi.
2. O'quv jarayonida turli usullar va rivojlanish yo'llari majmui.
3. Pedagogika fanining bir sohasi sifatida qaraladi. Shuning uchun ham barcha fanlar kabi u ham nazariy eksperimental bazaga, ilmiy farazlarga va tadqiqot ob'ektiga ega.

Agar metodni "ta'lim nazariyasi" deb hisoblasak, uning ta'lim jarayonidagi tarkibiy qismlarini birgalikda ko'rib chiqish kerak.

"Chet tillarni o'qitish metodikasi" kursi o'qitish jarayonida uchta asosiy komponentdan iborat.

Komponent - o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'quv jarayonida maqsadni amalga oshirishga qaratilgan harakatlar majmui bo'lib, o'quv jarayonining uchta asosiy komponenti bor. Ular quidagilar:

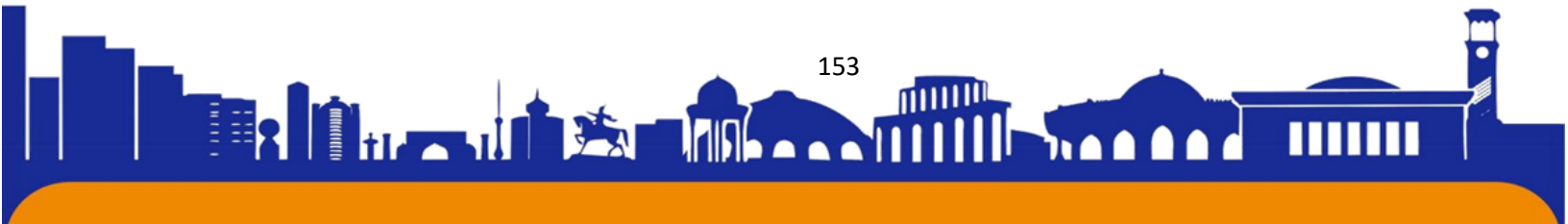
1. O'qituvchining faoliyati.
2. Ta'lim olish shartlari.
3. Talabalarning faolligi.

O'qituvchi faoliyati o'z navbatida o'qituvchining shaxsiyati, o'quvchilarga munosabati, psixologik holatini o'z ichiga oladi.

Ta'lim muhiti haqiqiy ta'lim sharoitlarini o'z ichiga oladi. Bunga o'qitishning uslubiy ishlari, o'qitish vositalari kiradi.

Talaba faoliyati o'quvchining shaxsiyati, uning o'qish qobiliyati va boshqalarni o'z ichiga oladi.

Ushbu uchta komponent birlashtirilishi va bir-birini to'ldirishi kerak. Qachonki, bu yagona yoki birlashtirilgan faoliyat bo'lsa chet tilini o'rgatish jarayoni shunchalik

samarali bo'ladi. Shuning uchun bo'lajak o'qituvchi bu uch komponentni hech qachon unutmash kerak.

Binobarin, «Chet tillarni o'qitish metodikasi» o'qitishning maqsadi, mazmuni, vositalarini o'rganuvchi fan bo'lib, chet tilini o'qitishda qo'llaniladigan vositalar yordamida o'quvchilarni tarbiyalashni ham o'rgatadi.

Agar metodikaning evolyutsiyasiga nazar tashlasak, o'qitishning o'ziga xos tendentsiyalari boshidanoq kuzatilgan. Shunga asoslanib, ikki xil usul paydo bo'ldi.

1. **Umumiy** usul
2. **Individual** usul.

Umumiy metod umumiy chet tilini o'qitish jarayonidagi qonuniyat va xususiyatlarni o'rganadi. Qaysi chet tilini tanlash, o'rganish yoki o'rgatish muhim emas, hohlagan chet tilini hisobga olish mumkin. Boshqacha aytganda, barcha chet tillari bo'yicha o'quv materiallarini tanlash, darsning turli bosqichlarida og'zaki va yozma ishlarning bog'lanishiga teng munosabatda bo'ladi.

Masalan: Mamlakatimizda o'qitiladigan barcha G'arbiy Evropa tillari (ingliz, frantsuz, nemis) umumiy chet tillarini o'rganish jarayoni qoidalariga bo'ysunadi. Biroq o'qituvchi ma'lum bir tilning o'ziga xos xususiyatlariga tayansa, barcha chet tillarini o'qitishning umumiy qonuniyligi etarli emas. Shuning uchun u shaxsiy ta'lim usulidan foydalanadi.

Individual metod - ma'lum bir tilga oid lingvistik va nutq hodisalarini o'rganadi. Misol uchun, faqat ingliz tilida uzluksiz fe'l shakli mavjud, faqat nemischa ot va sifatlarni moslashtiradi va faqat frantsuzcha diakritiklardan foydalanadi va artikllarni qisqartiradi. Bundan tashqari, bu tillarning fonetikasida ham farqlar mavjud. Bularga ingliz tilidagi triftonglar, nemis tilidagi qattiq diftonglar, frantsuzcha oldingi unlilar kiradi. U yoki bu chet tilining ritmlari va usullarida juda katta farqni ko'rish mumkin. Yuqorida sanab o'tilgan barcha hollarda har bir tilning o'ziga xos metodikasining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda, o'quvchilarga chet tilini o'rgatish usullari, shakl va turlarini tezkorlik bilan ishlab chiqish davr talabidir.

Tadqiqot usullari

Chet tilini o'qitish metodikasi kursini tahlil qilar ekanmiz, ularni o'rganish usullariga ham to'xtalamiz. Zamonga mos ravishda o'qituvchi ijodiy mehnat qilishi, shu bilan birga fan yutuqlaridan, ilg'or o'qituvchilarning tajribalaridan unumli foydalanibgina qolmay, mustaqil izlanishlar olib borishi kerak. Zamonaviy metodologiya fanida bir qator yordamchi va asosiy tadqiqot usullari yaratilgan. Asosiy

metodlarga adabiy manbalarni tanqidiy tahlil qilish, ilg'or o'qituvchilar tajribasining ijobiy va salbiy tomonlarini ko'ra bilish, ilmiy kuzatish, kuzatish orqali o'rgatish, tajriba orqali o'rgatish, tajriba o'tkazish kiradi. Yordamchi usullarga anketa yozish, test, intervyu, xronometriya, osilografik tahlil va boshqalar kiradi.

Adabiy manbalarni tanqidiy tahlil qilish.

Bu usul bir qarashda juda oson ko'rinadi-yu, lekin bu eng ko'p mehnat talab qiladigan usul. Bu usul adabiyotni o'qish, o'qilayotgan adabiyotni tanqid qilish, baholash, tasniflash va umumlashtira olish qobiliyatini talab qiladi. Boshqa tadqiqot usullari uchun asosiy usul hisoblanadi.

Etakchi o'qituvchilar tajribasining afzalliklarini o'rganish.

Bu usul ham muhim usullardan biridir. Chunki pedagogik faoliyatning yetakchilari ham har doim ham o'quv jarayoni samaradorligini oshiruvchi samarali usullar va metodik yechimlarga kelavermaydi.

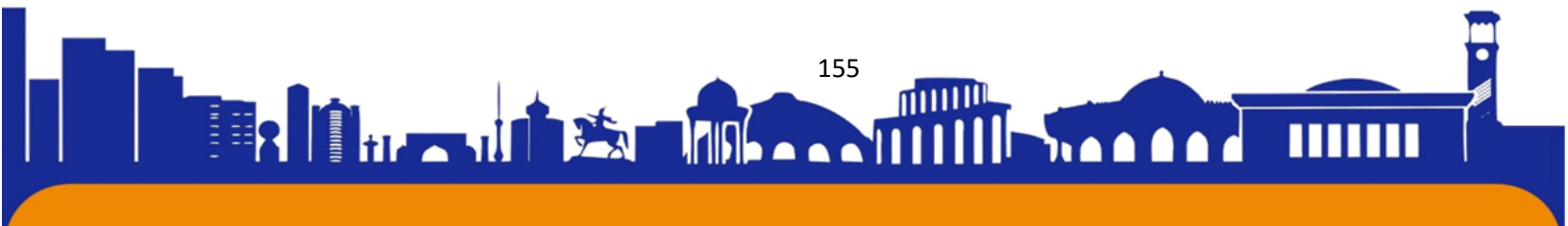
Hozirgi vaqtda chet tilini o'qitishning bir necha an'anaviy shakllari mavjud bo'lib, ular o'sha paytdagi etakchi o'qituvchilar tomonidan taklif qilingan. Ular zamonaviy darslarning atributlariga aylandi, chunki ular bir qator maqbul jihatlarni ko'rsatadi. Masalan: dars boshida navbatchining hisoboti, fonetik va nutq mashqlari va boshqalar.

Ilmiy kuzatish. Bu usul nima uchun davom etayotgan kuzatishlarni yozib olish uchun ko'plab vositalardan foydalanish orqali keng qo'llanilishini tushuntiradi. O'rganilayotgan mavzu bo'yicha faktlarni to'plash, saralash va umumlashtirish ushbu mavzu bo'yicha qonunning ob'ektiv tomonlarini ko'rsatishga yordam beradi.

Kuzatuv mashg'ulotlari. Bu usul o'qituvchining bilim va intuitsiyasiga asoslanadi. Bunday holda, tadqiqotning gipotezasi birinchi navbatda aniqlanadi va ko'p vaqt talab qilmaydi. O'qituvchi tadqiqotni faqat o'z tajribasi va bilimiga tayangan holda olib boradi, muammo chuqur va uzoq vaqt davomida o'rganilmaydi. O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida taklif qabul qilinadi yoki rad etiladi.

Tajribali o'rganish. O'qitishdan farqli o'laroq, bu mahorat uzoq vaqt davomida va bir nechta maktablarda o'rganiladi. Natijada, o'quv jarayonining qandaydir modeli ishlab chiqiladi va u tugallangan xarakterga ega bo'lishi kerak. Shundagina uni barcha maktablarda qo'llash mumkin bo'ladi.

Tajriba usuli. Bu usul o'zining aniqligi va to'liqligi, aniq tahlili, dalillarning ko'pligi bilan ajralib turadi. Tajriba - hodisaning sodir bo'lishini oldindan bilish uchun ma'lum bir shartni sun'iy ravishda yaratish orqali o'rganish. Bu yerda tadqiqotchi barcha

zarur shart-sharoitlarni yaratadi va tajriba shartlarini o'z xohishiga ko'ra o'zgartiradi. Tajribaning to'rtta asosiy bosqichi mavjud.

Ular quyidagilar.

1. Tashkilot - har qanday o'rganilgan gipoteza ishlab chiqiladi.
2. Amalga oshirish - har qanday eksperimental narsa bir necha bosqichda rejalashtiriladi va amalga oshiriladi.
3. Topilmalar – tajribaning miqdoriy va sifat tavsiflari berilgan. Shunga asoslanib, o'rganilayotgan narsaning umumiy qonuniyatlari aniqlanadi.
4. Interpretatsiya - eksperimental tadqiqotlardan so'ng olingan natijalarni tavsiflash va tushuntirish va uning foydaliligi isbotlangan.

Yordamchi usullar quyidagilardir:

1. Anketa - yordamchi usullardan biri. Anketa - bu pedagogika va psixologiyaning ba'zi masalalarini sharhlashda keng ko'lamli materiallarni to'plash va ularni matematik va statistik tahlil qilish uchun maxsus tuzilgan sxema bo'yicha (savollar bilan sahifalar) ko'p odamlardan yozma (yoki og'zaki) so'rashdir. Shaklga ko'ra, so'rovnomada berilgan savollar ochiq yoki yopiq bo'lishi mumkin.

2. Sinov hozirda eng muhim usullardan biri hisoblanadi. Test - bu shaxsni o'rganish vositasi bo'lib, unda odamlarga test qilinadigan masalalar bo'yicha savollar beriladi va ularning javoblari ma'lum masalalar bo'yicha baholashga asoslanadi. Test yordamida talabalarning bilim va faolligini tekshirishimiz mumkin.

3. Suhbat pedagogik va psixologik tadqiqotning yagona usuli hisoblanadi. Bu usul shaxsning psixologik xususiyatlarini va bu xususiyatlar shakllanish sharoitlarini o'rganish maqsadida qo'llaniladi.

4. Xronometrik tahlilni o'tkazish - butun o'quv jarayonini yoki uning biron bir qismini hujjatlashtirish. Bir yoki bir nechta dars tadqiqot maqsadida (masalan, talabalarning nutqini tekshirish uchun) yozib olinadi.

5. Osilografik tahlil. Osiloskop elektr signali yordamida ekranda fizik hodisani (tovushni) aks ettiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar, Библиографические ссылки, Reference:

1. Bim I.L. Chet tillarni o'qitish metodikasi masalasi to'g'risida. // IYaSh.-1974
2. Shamahmudova, A. F. (2020). Interrogative Forms as an agent of Politeness Strategy. *JournalNX*, 6(06), 170-175.
3. Шамахмудова, А. (2017). Замоновий тилшуносликда билвоситалик ва имплицитлик тушунчалари. *Иностранная филология: язык, литература*,

образование, 2(1 (62)), 86-90.

4. Шамахмудова, А. (2017). Билвосита нутқий актларни талқин этиш тамойиллари (этнопрагматик омиллар). *Иностранная филология: язык, литература, образование*, 2(4 (65)), 83-87.

5. Шамахмудова, А. Ф. (2021). ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ ВЕЖЛИВОСТИ КАК РЕГУЛЯТОР ВЕРБАЛЬНЫХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЙ. *Вестник Челябинского государственного университета*, (7 (453)), 159-167.

6. Furkatovna, S. A., & Gazanfarovna, B. D. (2022). VERBAL POLITENESS AS A STRATEGY OF APPROACH. *Journal of Positive School Psychology*, 1593-1599.

7. Furkatovna, S. A., & Shayxurovna, S. N. (2022). INTERCULTURAL ANALYSIS OF POLITENESS STRATEGIES IN UZBEK AND SPANISH LANGUAGES. *Journal of positive school Psychology*, 4088-4094.

8. Furkatovna, S. A., Jurabekovna, T. M., & Mamurjonovna, T. P. (2021). Gender aspects of politeness strategy in speech acts. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 1488-1496.

9. Mekhrojevna, D. S. (2021). Verbal politeness as a regulator of verbal interactions. *PSYCHOLOGY AND EDUCATION*, 58(2), 5894-5902.

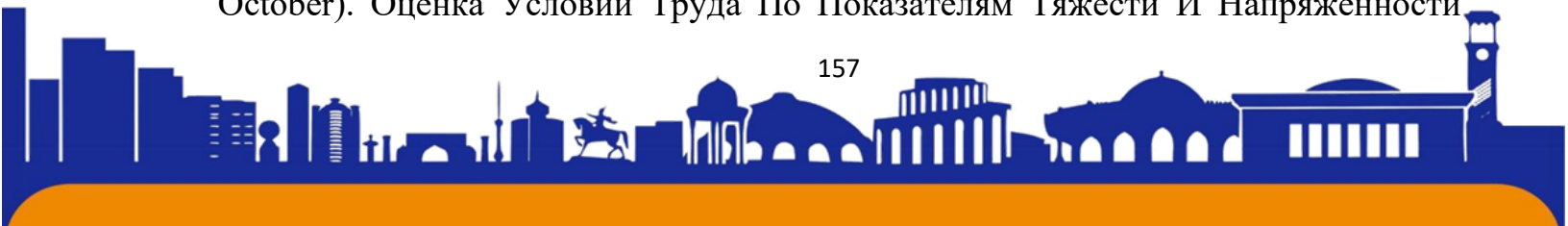
10. Dilmurodovich, A. D., Bahodirovich, G. Y., Dustqobilovich, A. K., & Uchqun o'g'li, B. S. (2021). Comparative Features of Breast Cancer in Patients with and Non-Suffering with Type 2 Diabetes Mellitus. *European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630)*, 12, 68-70.

11. Аллаева, М. Ж., & Ачилов, Д. Д. (2018). ОЦЕНКА ХРОНИЧЕСКОЙ ТОКСИЧНОСТИ «ФИТОДИАБЕТОЛ». *ТОМ VIII*, 33.

12. Ачилов, Д. Д. (2022). ТАБИЙ ЎСИМЛИКЛАР АСОСИДА ОЛИНГАН ФИТО ДИАБЕТОЛ ПРЕПАРАТИНИНГ ГИПОЛИПИДИМИК ТАЪСИРИ. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(4), 112-116.

13. Аллаева, М. Ж., Ачилов, Д. Д., Махмараимов, Ш. Т., Негматова, М. У., & Амонова, З. Х. (2022). ИЗУЧЕНИЯ ВЛИЯНИЯ «ФИТОДИАБЕТОЛА» НА АРТЕРИАЛЬНОЕ ДАВЛЕНИЕ И ДЫХАНИЕ. *Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences*, 2(2), 88-91.

14. Самигова, Н. Р., Шеркузиева, Г. Ф., Ачилов, Д. Д., & Бобоёров, С. У. Ў. (2021, October). Оценка Условий Труда По Показателям Тяжести И Напряженности

Трудового Процесса Рабочих Станции Аэрации. In " *ONLINE-CONFERENCES*" *PLATFORM* (pp. 324-325).

15. Самигова, Н. Р., Шеркузиева, Г. Ф., Ачилов, Д. Д., & Бобоёров, С. У. Ў. (2021). ОЦЕНКА УСЛОВИЙ ТРУДА РАБОТНИКОВ ПРОИЗВОДСТВА КЕРАМИЧЕСКИХ ПЛИТОК. *Scientific progress*, 2(6), 1586-1591.

16. Шамахмудова, А. Ф. (2022). ҲУРМАТ ТАМОЙИЛЛАРИНИНГ ГЕНДЕР АСПЕКТЛАРИ. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 5(3).

17. Шамахмудова, А. (2022). Pragmatic possibilities of interrogative sentences in a stable form. *Zamonaviy lingvistik tadqiqotlar: xorijiy tajribalar, istiqbolli izlanishlar va tillarni o'qitishning innovatsion usullari*, (1), 17-19.

18. R. P. Milrud, I. R. Maksimova Chet tillarni kommunikativ o'qitishning zamonaviy kontseptual tamoyillari. // *IYaS*.- 2000.- №4 - S.9-15

19. Леонтьев А.А. Общая методика обучения иностранным языкам [Текст] / А.А.Леонтьев - М.: 1987.

20. Madiyeva, Gavhar Abdulazimovna. "Ta'limda yangi innovatsion modelni tatbiq qilishning ahamiyati." *Science and Education* 3.2 (2022)

21. Якубов, Ф. У., and М. Эм. "Роль Интерактивных Методов И Интернета В Учебном Процессе При Изучении Иностранных Языков." *Ученый XXI Века*:

